

Cursuri universitare

Ancuța Elena FRANȚ

CRIMINALISTICĂ

Curs universitar

Ancuța Elena FRANȚ

CRIMINALISTICĂ

Curs universitar

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2023-

Capitolul I

NOȚIUNI DE BAZĂ PENTRU ÎNȚELEGEREA CRIMINALISTICII

1. Noțiuni introductive

1.1. Aspecte generale. Cadrul care a generat apariția Criminalisticii

Dacă am putea exprima în puține cuvinte scopul pentru care credem că a apărut și s-a dezvoltat justiția în istoria omenirii, am putea spune că acest scop este aflarea adevărului în vederea restabilirii ordinii sociale. Nu ne putem imagina realizarea scopului unui proces (penal sau civil) fără a se stabili adevărul, fie că percepem acest adevăr ca fiind un adevăr absolut sau unul judiciar¹. Dar calea spre aflarea adevărului este anevoioasă. De foarte multe ori, metodele pur juridice care pot fi utilizate pentru soluționarea diferitelor cauze sunt insuficiente. În dorința de a stabili adevărul, trebuie utilizate modalități care să permită o analiză obiectivă a faptelor deduse judecății.

Persoanele implicate în soluționarea diverselor cauze supuse atenției organelor judiciare și-au dat seama că metodele obiective de cunoaștere a realității nu pot fi furnizate decât de alte științe decât cele juridice. De exemplu, oricât de mult ar dori un judecător să stabilească cine este autorul unei infracțiuni de furt, el nu poate face acest lucru dacă nu are anumite informații privind elementele constatate la fața locului (amprente, urme de încălțăminte, urme ale instrumentelor de spargere) care să ofere certitudini privind persoana făptuitorului. Iar analiza unor asemenea elemente și stabilirea legăturii dintre ele și o persoană anume nu poate fi făcută decât prin intermediul unor alte științe decât cele juridice. Posibilitatea de

¹ Pentru detalii privind relația dintre *adevărul absolut* și *adevărul judiciar*, a se vedea: G.Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, pp. 79-82; C. Ghigheci, în N. Volonciu et al., *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 14-18.

identificare a făptuitorilor prin analiza amprentelor (una dintre cele mai cunoscute metode de identificare criminalistică) are la bază un cumul de cunoștințe din domeniul anatomiei (care arată că desenele papilare ale fiecărei persoane sunt unice), chimiei și fizicii (științe care arată ce metode trebuie folosite pentru relevarea, fixarea, ridicarea și analiza amprentelor). Chiar și audierea persoanelor, atât de utilă în soluționarea proceselor (mai ales a celor penale), utilizează cunoștințe specifice psihologiei fără de care nu s-ar putea obține rezultate viabile. Așadar, domeniul juridic are nevoie de informațiile oferite de alte științe pentru a putea să-și împlinească menirea.

Apelând la alte domenii ale cunoașterii umane pentru a-și realiza scopul, sfera juridică a determinat o *specializare* a elementelor din alte științe, astfel încât acestea să fie ușor de utilizat în cadrul proceselor. Treptat, s-a individualizat o sumă de noțiuni din diverse științe (biologie, anatomie, fizică, chimie, psihologie etc.) *adaptate* domeniului juridic, ce puteau fi studiate de sine stătător. Aceste noțiuni au început să contureze o disciplină distinctă, care arată cum pot fi utilizate în domeniul juridic informațiile furnizate de alte științe. *Această nouă disciplină, aflată la confluența dreptului cu alte științe, este cunoscută sub numele de Criminalistică.*

1.2. Definiția Criminalisticii

După ce am prezentat câteva aspecte generale despre știința Criminalisticii, pasul imediat următor ar trebui să fie încercarea de a construi o definiție a acestei discipline. De altfel, o definiție ne-ar ajuta să organizăm mai bine noțiunile pe care le avem despre Criminalistică și ne-ar oferi niște repere utile pentru înțelegerea profundă a acestui domeniu. Trebuie însă precizat faptul că oferirea unei definiții, în principiu, presupune în mod necesar o înțelegere clară a aspectelor a căror definire se cere. Doar astfel definiția poate să-și îndeplinească scopul, adică să fie edificatoare și să permită perceperea elementelor de bază ale noțiunii definite. Datorită acestui fapt, poate că momentul cel mai potrivit pentru a întocmi o definiție a unei discipline este după ce se parcurge conținutul său, deoarece în acel moment, cunoscându-se totalitatea elementelor componente, se poate extrage esența, adică exact ceea ce înseamnă o definiție. Însă datorită faptului că o definiție oferită la începutul studiului ne poate oferi un reper important,

care să ne ghideze în demersul nostru, ne vom asuma riscul de a oferi o definiție a Criminalisticii.

Un aspect preliminar conturării unei definiții a Criminalisticii credem că este stabilirea domeniilor dreptului care pot beneficia de aportul Criminalisticii. Aparent, datorită numelui său, Criminalistica are implicații doar în cauzele penale. De fapt, Criminalistica are legătură, cel puțin în termeni virtuali, cu toate ramurile de drept¹, chiar dacă aplicarea practică a Criminalisticii este vizibilă în special în litigiile de natură penală. De exemplu, într-un litigiu de drept civil în care trebuie stabilită autenticitatea unui document sau a unei semnături se vor folosi tehnici criminalistice de expertizare a înscrisurilor. De asemenea, Criminalistica poate fi aplicată în dreptul muncii (de exemplu, în cazul unui accident de muncă) ori în dreptul transporturilor (de exemplu, în cazul unui accident feroviar, naval sau aerian)².

În opinia noastră, în sens larg, Criminalistica poate fi definită ca fiind știința³ care utilizează informațiile furnizate de diverse alte științe (chimie,

¹ Precizări privind importanța Criminalisticii pentru alte ramuri decât dreptul penal o regăsim și la alți autori. În acest sens, a se vedea: I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității București, 1973, pp. 95-96, *apud* E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a 6-a, revăzută, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 28; E. Stancu, *op. cit.*, p. 32.

² A se vedea E. Stancu, *op. cit.*, pp. 32-33.

³ Unii autori califică Criminalistica drept o știință *judiciară* (alături de Medicina legală, Psihologia judiciară), delimitând-o de științele *juridice* (Dreptul penal, Dreptul civil, Dreptul muncii etc.). În accepțiunea acestor autori, termenul *judiciar* poate fi folosit pentru a desemna o știință care ajută la realizarea scopului unui proces, deci care *sprijină* domeniul dreptului. În acest sens, a se vedea: E. Stancu, *op. cit.*, p. 34; E. Stancu, A.C. Moise, *Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 27-28; G. Naghi, *Criminalistică. Fundamente*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 51; C. Nedelcu, *Criminalistică. Tehnica și tactica criminalistică*, Ed. Hamangiu, București, 2014, pp. 8-9. O explicație pentru această calificare a Criminalisticii ca știință *judiciară* o găsim în G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu, *Dicționar juridic penal*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, conform cărora termenul *judiciar* desemnează „acea însușire a unei activități de a se desfășura în legătură cu rezolvarea unui conflict de drept”. Deși suntem de acord că Criminalistica (la fel ca Medicina legală și Psihologia judiciară) trebuie delimitată de ramuri de drept precum Dreptul penal sau Dreptul civil, nu credem că utilizarea termenilor *judiciar* și *juridic* este cea mai potrivită pentru a face distincția între categoriile de mai sus. Afirmatia